

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

Iphondo leMpuma Kapa: Isebe leMfundo
Provinsie van die Oos Kaap: Departement van Onderwys
Porafensie Ya Kapa Botjhabela: Lefapha la Thuto

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 11

NOVEMBER 2025

BESIGHEIDSTUDIES V1

PUNTE: 150

TYD: 2 uur

Hierdie vraestel bestaan uit 10 bladsye.

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur voordat jy die vrae beantwoord.

1. Hierdie vraestel bestaan uit DRIE afdelings en dek TWEE hoofonderwerpe.

AFDELING A: VERPLIGTEND

AFDELING B: Bestaan uit DRIE vrae.

Beantwoord enige TWEE van die drie vrae in hierdie afdeling.

AFDELING C: Bestaan uit TWEE vrae.

Beantwoord enige EEN van die twee vrae in hierdie afdeling.

2. Lees die instruksies vir elke vraag aandagtig deur en neem deeglik kennis van wat vereis word.

Let daarop dat SLEGS die antwoorde op die eerste TWEE vrae gekies in AFDELING B en die antwoorde op die EERSTE vraag gekies in AFDELING C nagesien sal word.

3. Nommer die antwoorde korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is. GEEN punte sal toegeken word vir antwoorde wat verkeerd genommer is NIE.
4. Behalwe waar ander instruksies gegee word, moet antwoorde in volsinne wees.
5. Gebruik die puntetoekenning en aard van elke vraag om die lengte en diepte van 'n antwoord te bepaal.
6. Gebruik die tabel hieronder as 'n riglyn vir punte- en tydstoekenning wanneer jy elke vraag beantwoord.

AFDELING	VRAAG	PUNTE	TYD (minute)
A: Objektiewe-tipe vrae VERPLIGTEND	1	30	20
B: DRIE direkte/indirek-tipe vrae KEUSE: Beantwoord enige TWEE.	2	40	70
	3	40	
	4	40	
C: TWEE opsteltipe vrae KEUSE: Beantwoord enige EEN.	5	40	30
	6	40	
TOTAAL		150	120

7. Begin die antwoord op ELKE vraag op 'n NUWE bladsy, byvoorbeeld VRAAG 1 – nuwe bladsy, VRAAG 2 – nuwe bladsy, ensovoorts.
8. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
9. Skryf netjies en leesbaar.

AFDELING A (VERPLIGTEND)**VRAAG 1**

1.1 Verskeie opsies word as moontlike antwoorde op die volgende vrae gegee. Kies die antwoord en skryf slegs die letter (A–D) langs die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.5) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 1.1.6 D.

1.1.1 'n Komponent van die makro-omgewing is:

- A Mededingers
- B Vakbonde
- C Wetlike omgewing
- D Visie en missie

1.1.2 Hierdie Wet maak voorsiening vir die stigting van die KVBA en bedingingsrade.

- A Wet op Arbeidsverhoudinge (WAV), 1995 (Wet 66 van 1995)
- B Wet op Gelyke Indiensneming (WGI), 1998 (Wet 55 van 1998)
- C Wet op Vergoeding vir Beroepsbeserings en -siektes (WVBS), 1997 (Wet 61 van 1997)
- D Wet op Verbruikersbeskerming (WVB), 2008 (Wet 68 van 2008)

1.1.3 Telecom kombineer met Vuka mobile om een besigheid te word. Dit staan as 'n ... bekend.

- A oorname
- B samesmelting
- C verkryging
- D alliansie

1.1.4 Verpakking waar die houer vir iets anders gebruik kan word sodra die inhoud op is, word ... genoem.

- A eenheidsverpakking
- B verpakking vir herverkoop
- C spesialiteitsverpakking
- D verpakking vir dubbele gebruik

1.1.5 Tau (Edms.) Bpk. word deur die wet vereis om tot die ... fonds as 'n verpligte werknemersvoordeel, by te dra.

- A werkloosheidsversekerings-
- B mediese hulp-
- C voorsorg-
- D pensioen-

(5 x 2) (10)

- 1.2 Voltooi die volgende stellings deur die woorde in die lys hieronder te gebruik. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommers (1.2.1 tot 1.2.5) in die ANTWOORDEBOEK neer.

beperkte; tydverwante; beheer; ekonomiese; stuksgewys; interne; versekering; geen; eksterne; industriële

- 1.2.1 Koning Handelaars het ... beheer oor die sosiale omgewing.
- 1.2.2 Geldwassery is 'n ... misdaad.
- 1.2.3 Phila en Philane het die ... werwingsmetode gebruik toe hulle 'n vakature op hul besigheid se kennisgewingbord geadverteer het.
- 1.2.4 Samuel word betaal vir die ure wat hy by die werk deurbring. Dit staan as die ... salarispelingsmetode bekend.
- 1.2.5 Die inspeksie van produkte tydens en na produksie om seker te maak dat dit aan die vereiste standarde voldoen, word gehalte- ... genoem.

(5 x 2) (10)

- 1.3 Kies 'n beskrywing uit KOLOM B wat by 'n term in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A–J) langs die vraagnommers (1.3.1 tot 1.3.5) in die ANTWOORDEBOEK neer, byvoorbeeld 1.3.6 K.

KOLOM A	KOLOM B
1.3.1 Uitsluiting	A pryse is aan 'n nuwe innoverende, unieke produk gekoppel
1.3.2 Storting	B 'n organisasie wat help om die besigheid se produkte te bevorder
1.3.3 Reguleerder	C aksie wat deur werkgewers geneem word om te verhoed dat werknemers die werkplek betree
1.3.4 Plasing	D ingevoerde goedere word teen 'n hoër-as-normale prys verkoop word
1.3.5 Prysafskepping	E werknemers se kwalifikasies en vaardighede word gepas met die vereistes van die werk
	F aksie wat deur werknemers geneem word sodat daar aan hulle eise voldoen word
	G ingevoerde goedere word teen 'n laer-as-normale prys verkoop word
	H 'n organisasie met amptelike mag om 'n aktiwiteit te beheer
	I werknemers is vertrouwd met die fisiese werksomgewing en organisatoriese struktuur
	J pryse gebruik die klante se emosionele reaksie om verkope aan te moedig

(5 x 2)

(10)

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B

Beantwoord ENIGE TWEE vrae in hierdie afdeling.

LET WEL: Dui die VRAAGNOMMER van elke vraag wat jy kies, duidelik aan. Die antwoord op ELKE vraag moet op 'n NUWE bladsy begin, bv. VRAAG 2 op 'n NUWE bladsy, VRAAG 3 op 'n NUWE bladsy.

VRAAG 2: BESIGHEIDSOMGEWINGS

- 2.1 Noem DRIE tipes magsverhoudings. (3)
- 2.2 Beskryf kortliks die negatiewe impak van stakings op besighede. (6)
- 2.3 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

SPELETJIES GALORE (SG)

Speletjies Galore (SG) kopieër rekenaarspeletjies sonder die toestemming van die ontwerpers en verkoop dit aan die publiek. SG is bewus van die negatiewe impak van hul optrede op die ontwerpers van die rekenaarspeletjies.

- 2.3.1 Identifiseer die sosio-ekonomiese kwessie in die scenario hierbo. (2)
- 2.3.2 Adviseer besighede oor EEN oplossing vir die sosio-ekonomiese kwessie wat in VRAAG 2.3.1 geïdentifiseer is. (4)
- 2.4 Bespreek *politieke verandering* as 'n uitdaging van die makro-omgewing. (4)
- 2.5 Identifiseer die sosio-ekonomiese kwessies wat van toepassing is op Zonke Enterprise in elk van die stellings hieronder.
 - 2.5.1 Sommige werknemers van Zonke Enterprise kan nie lees en skryf nie. (2)
 - 2.5.2 Zonke Enterprise het mense van verskillende rasse, ouderdomme en geslagte in diens. (2)
- 2.6 Verduidelik die verband tussen die primêre, sekondêre en tersiêre sektore. (6)
- 2.7 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

PURR-FEKTE KOS (PK)

Purr-fekte Kos produseer verskeie soorte troeteldierkos. Die produksiebestuurder het nie die nodige vaardighede om sy departement te lei nie. Sommige klante verkies om goedkoper handelsmerke te koop as gevolg van lae inkomstevlakke.

- 2.7.1 Identifiseer die uitdaging vanuit die mikro-omgewing wat van toepassing is op PK in die scenario hierbo. Motiveer jou antwoord deur uit die scenario aan te haal. (3)
- 2.7.2 Verduidelik maniere waarop besighede 'n direkte invloed op die omgewing kan hê. (4)

- 2.8 Stel maniere voor waarop besighede mededinging in die mark kan oorkom. (4)
[40]

VRAAG 3: BESIGHEIDSBEDRYWIGHEDE

- 3.1 Noem VIER vereistes vir 'n veilige werksomgewing. (4)
- 3.2 Beskryf kortliks die voordele van produksiebeplanning. (4)
- 3.3 Identifiseer die tipes verbruikersgoedere wat deur Gerrie Winkels (GW) in ELKE stelling hieronder verkoop word:
- 3.3.1 GW verkoop laekoste-goedere wat kliënte sonder veel nadenke sal koop. (2)
- 3.3.2 GW verkoop spesifieke handelsmerkklere en klante benodig tyd en inspanning om dit te koop. (2)
- 3.4 Verduidelik die redes waarom vervaardigers verkies om van indirekte verspreidingsmetodes gebruik te maak. (4)
- 3.5 Bespreek die vereistes van 'n goeie handelsmerk. (4)
- 3.6 Adviseer besighede oor die doel van verkoopspromosie. (4)
- 3.7 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

SOFTY SE ELEKTRONIKA (SE)

Softy se Elektronika soek 'n ervare toesighouer om 'n vakante pos te vul. Hulle het voorlopige onderhoude gevoer aangesien daar baie aansoekers was. SE het 'n skriftelike aanbod vir die pos aan die suksesvolle kandidaat gemaak.

- 3.7.1 Haal TWEE stappe van die keuringsprosedure uit die scenario aan. (2)
- 3.7.2 Verduidelik ander stappe in die keuringsprosedure. (6)
- 3.8 Bespreek die verskil tussen *posbeskrywing* en *posspesifikasie*. (4)
- 3.9 Adviseer besighede oor die doel van induksie. (4)
[40]

VRAAG 4: DIVERSE ONDERWERPE**BESIGHEIDSOMGEWINGS**

4.1 Noem enige TWEE tipes van invloedwerwing. (2)

4.2 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

BONGI-TEKKIES (BT)	
Bongi Tekkies vervaardig 'n verskeidenheid gemaklike en oefenskoene. BT het klante aan Tekkie Trainers wat twee weke gelede geopen het, afgestaan. Die winsgewendheid van BT het weens 'n tekort aan geskoolde werknemers afgeneem.	

4.2.1 Haal TWEE uitdagings vanuit die scenario hierbo aan. (2)

4.2.2 Klassifiseer BS se uitdagings volgens die besigheidsomgewings. (2)

Gebruik die tabel hieronder as 'n GIDS om VRAAG 4.2.2 te beantwoord.

UITDAGINGS	BESIGHEIDSOMGEWING
1.	
2.	

4.3 Verduidelik die voordele van netwerkvorming vir die besigheid. (4)

4.4 Bespreek die funksies van vakbonde. (6)

4.5 Adviseer besighede oor die doel van die Wet op Arbeidsverhoudinge. (4)

BESIGHEIDSBEDRYWIGHEDE

4.6 Noem TWEE bemarkingsaktiwiteite. (2)

4.7 Beskryf die belangrikheid van produkontwikkeling. (4)

4.8 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

TASCO SE VARSMARK (TV)	
Tasco se Varsmark verkoop vars vrugte en groente in die plaaslike buurt. Die vraag na die produk, die winsopslag wat hulle wil behaal en die insetkoste beïnvloed hul pryse. TV is bewus van die belangrikheid daarvan om die regte pryse vir hul produkte vas te stel.	

4.8.1 Noem TWEE faktore wat TV se prysbepaling in die scenario hierbo beïnvloed. (2)

4.8.2 Verduidelik die belangrikheid van prysbepaling. (4)

- 4.9 Bespreek die rol van die onderhoudvoerder tydens die onderhoud. (4)
- 4.10 Adviseer besighede oor die wetlike vereistes van 'n dienskontrak. (4)
- [40]**

TOTAAL AFDELING B: 80

AFDELING C

Beantwoord EEN vraag in hierdie afdeling.

LET WEL: Dui die VRAAGNOMMER van die vraag wat jy kies, duidelik aan. Die antwoord op die vraag moet op 'n NUWE bladsy begin, byvoorbeeld VRAAG 5 op 'n NUWE bladsy OF VRAAG 6 op 'n NUWE bladsy.

VRAAG 5: BESIGHEIDSOMGEWINGS (AANPASSING BY DIE UITDAGINGS VAN DIE BESIGHEIDSOMGEWINGS)

Besighede moet betrokke raak by sosiale verantwoordelikhedsprojekte wat gemeenskappe positief bevoordeel. Hierdie projekte kan 'n positiewe impak op besighede hê. Besighede moet bewus wees van die uitdagings in verskillende sake-omgewings en hoe hulle by hierdie uitdagings moet aanpas om volhoubaar te wees. Invloedwerwing kan help om uitdagings te oorkom.

Skryf 'n opstel oor die aanpassing by besigheidsuitdagings waarin jy die volgende aspekte insluit:

- Beskryf kortliks die projekte wat deur besighede as deel van sosiale verantwoordelikheid aangepak kan word.
- Verduidelik die voordele van sosiale verantwoordelikhedsprojekte vir besighede.
- Bespreek die volgende maniere waarop besighede by die uitdagings van die sake-omgewings kan aanpas:
 - Inligtingsbestuur
 - Strategiese reaksies
- Adviseer besighede oor die redes waarom besighede invloedwerwing gebruik.

[40]

VRAAG 6: BESIGHEIDSBEDRYWIGHEDE (PRODUKSIEFUNKSIE)

Besighede moet goed ingelig wees oor die doel van die Wet op Beroepsgesondheid en -veiligheid. Vir besighede om suksesvol te wees, moet hulle verseker dat die produksiebeplanning effektief gedoen word. Totale Gehaltebeheer (TGB) speel 'n belangrike rol in die sukses van die besigheid. Wanneer masjinerie hanteer word, is dit belangrik om die nodige voorsorgmaatreëls te tref.

Skryf 'n opstel oor produksie waarin jy die volgende aspekte insluit:

- Beskryf kortliks die doel van die Wet op Beroepsgesondheid en -veiligheid.
- Verduidelik die volgende aspekte wat tydens produksiebeplanning in ag geneem moet word:
 - Lading
 - Skedulering
- Bespreek Totale Gehaltebeheer (TGB) as deel van die gehaltebeheerstelsel.
- Beveel voorsorgmaatreëls aan wat besighede moet tref wanneer hulle masjinerie hanteer.

[40]

TOTAAL AFDELING C: 40
GROOTTOTAAL: 150